

گزارش تحقیقی در خبر

رادیو و تلویزیون (۴)
خلاصیت در تولید خبر

تهیه و تنظیم: گروه رسانه پژوهش خبری

نام کتاب: گزارش تحقیقی در خبر

پژوهشگران گروه رسانه: (علی اکبر حرزاتی، زهرا فرخی، محمدرضا گلپهاری و نادیه البرزی)

معاونت ساسی خبری
ویراستاری فنی و محتوایی: زهره دانشمندی

تلیسیت و صفحه آرا: حمیدرضا عباسبانی

بهار ۱۳۹۷

گروه رسانه اداره پژوهش های خبری

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: گزارش تحقیقی چیست؟	۴
فصل دوم: سیر تکوین گزارش تحقیقی	۹
فصل سوم: ویژگی های گزارش تحقیقی	۱۶

پیشگفتار

روزنامه‌نگاری تحقیقی یکی از دشوارترین شاخه‌های روزنامه‌نگاری است که نیاز به هوش، پشتکار و جسارت زیاد خبرنگار دارد. از دیدگاه بسیاری از محققان و روزنامه‌نگاران، روزنامه‌نگاری تحقیقی نقطه اوج کار حرفه‌ای خبرنگاری است. در این نوع گزارش که بر اساس محاسبات و تحلیل‌های منطقی و مبتنی بر استدلال‌های محکم گزارشگر ساخته می‌شود، رد یا تأیید فرضیات در گزارش اهمیت بالایی دارد. گزارشگری تحقیقی در عین این که از حیث وسعت گزارش‌ها و نیز توجه به عمق رویدادها به گزارشگری تشریحی و نیز شیوه گزارش‌گری عمقی شباهت دارد، از جهت نوع برداشت و نگرش اجتماعی با آن‌ها متفاوت است. گزارشگری تحقیقی را باید تلاشی دانست برای دستیابی به حقیقت در جایی که حقیقتی پنهان شده است و دیگران منتظر دانستن آن هستند.

در این نوع گزارش تلاش می‌شود که نتایج تحقیقات بی‌طرفانه منعکس شود. گزارشگران تحقیقی، توجهی ندارند به تفسیرهایی که از هر رویداد و واقعه به مردم ارائه می‌شود؛ بلکه همیشه به ورای این تفاسیر می‌اندیشند و حس تشخیص درست از نادرست را در ما تقویت می‌کنند. گزارش پژوهشی ممکن است ماه‌ها طول بکشد تا برای پخش آماده شود. باید در تهیه و نشر گزارش‌های پژوهشی «صبور بود و تک‌تک اطلاعات موجود را به دقت بررسی کرد». در این کتاب در سه فصل موضوع گزارش تحقیقی در خبر بررسی می‌شود که به شرح زیر است: فصل اول: «گزارش تحقیقی چیست؟»، فصل دوم: «سیر تکوین گزارش تحقیقی» و فصل سوم: «ویژگی‌های گزارش تحقیقی».

فصل اول: گزارش تحقیقی چیست؟

گزارش تحقیقی یکی از انواع گزارش‌های خبری است که بر اساس محاسبات و تحلیل‌های منطقی و مبتنی بر استدلال‌های محکم گزارشگر ساخته می‌شود که به دنبال رد یا تأیید فرضیات در گزارش خود است. این گونه گزارش‌ها که در زمینه‌های مختلف ساخته می‌شود در پی شفاف‌سازی و ابهام‌زدایی از واقعیت‌ها هستند. در این نوشتار به معرفی این نوع گزارش خبری و الزامات آن می‌پردازیم.

گزارش تحقیقی چیست؟

منظور از گزارش تحقیقی، گزارشی است که اساس و شالوده آن را پژوهش و تحقیق درباره موضوع تشکیل می‌دهد. تحقیقات به سه روش کتابخانه‌ای یا اسنادی، اجتماعی یا میدانی و بعضاً تجربی صورت می‌گیرد. تحقیق اسنادی منابع مکتوب، صوتی و تصویری را شامل می‌شود که از هر نظر گسترده و دسترسی به آن‌ها ارزان و کم هزینه است. اما اشکال عمده آن‌ها به روز نبودن اطلاعات به دست آمده و نیاز داشتن به راستی‌آزمایی است. به همین دلیل با وجود اهمیت غیر قابل کتمان این شیوه تحقیق باید به تحقیق میدانی نیز روی آورد؛ یعنی نوعی از تحقیق که گزارشگر شخصاً به میدان و فضای مورد اشاره در موضوع پای نهاده و از نزدیک فرایند مربوطه را مشاهده می‌کند، با افراد مختلف مصاحبه می‌کند؛ حتی به ارزشیابی مکتوب و آمارگیری می‌پردازد. حسن این روش در دقت زیاد و اطمینان از درستی و صحت یافته‌ها است. این تحقیق زمان‌بر و پُر هزینه است. اما نتایج آن قابل اطمینان و باورپذیر است. دو شیوه فوق، اساس گزارشگری تحقیقی را تشکیل می‌دهند اما در بسیاری از موارد، حقیقت آن چنان پنهان و در پس پرده قرار دارد که برای بر ملا کردنش نیاز به شیوه سوم در تحقیق یعنی تحقیق تجربی است. در این نوع تحقیق پژوهشگر خود درگیر موضوع شده و تلاش می‌کند با وارد کردن کاتالیزور به تعادل (کاتالیزور ماده‌ای است که به یک تعادل شیمیایی تزریق می‌شود و در نتیجه آن واکنش سریعتر می‌شود) نتایج در کمترین مدت دست پیدا کند. این تحقیق، حقایق پس پرده را به سرعت و شفافیت بر ملا می‌کند، مخاطب را به یقین می‌رساند و نتایج آن غیرقابل انکار و قطعی و غیر قابل تشکیک است. تحقیق تجربی گرانتر از نمونه‌های قبلی و برای پژوهشگران با مخاطرات و آسیب‌هایی توأم است. این گونه گزارش‌ها را حقیقت‌یاب هم می‌نامند.

گزارش‌های تحقیقاتی بر اساس محاسبات و تحلیل‌های منطقی و مبتنی بر استدلال‌های محکم است. رد یا تأیید فرضیات در گزارش‌های تحقیقی نیاز به مستندات قوی و قابل اثبات دارد. این گونه گزارش‌ها در زمینه‌های مختلف سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، هنری و ... قابل استفاده است. در واقع باید گفت هر جا فساد یا نبود شفافیت یا تخلف از قانون رخنه کرده باشد، گزارش‌های تحقیقاتی با حضور خود در پی شفاف‌سازی و بر ملا کردن زد و بندها و انحرافات و رانت‌خواری و ابهام‌زدایی از واقعیت‌ها هستند. بدین خاطر هیچ حوزه یا حیطه‌ای در جامعه و مناسبات اجتماعی نیست که از حضور سالم‌ساز و پاک‌کننده این گونه گزارش‌ها بی‌نیاز باشد. گاهی اوقات استفاده از جاذبه‌های توصیفی و تصویری، حالت کسل‌کننده گزارش را کمتر می‌کند و برای لحظاتی مخاطب را به وجد و نشاط می‌آورد تا آماده پذیرش ادامه گزارش تحقیقاتی شود. اما در هر حال توصیف و تصویر نقش محوری ندارند. گزارشگری تحقیقی در مطبوعات به دو روش سنتی و با استفاده از رایانه تقسیم می‌شود. در گزارشگری تحقیقی سنتی، گزارشگر به صورت عمقی صحت و سقم موضوع خاصی را بررسی و دلایل آشکار و روشنی را از نوعی بی‌قانونی و تخلف پایدار جمع‌آوری می‌کند. در گزارشگری تحقیقاتی رایانه‌ای، دیگر از پرونده‌های چاپی و کاغذی استفاده نمی‌شود و به جای آن اطلاعات در سطحی بسیار گسترده و عظیم از طریق نرم‌افزارهای ویژه و به روش‌های پیچیده جمع‌آوری و تحلیل می‌شوند. البته این روش مدرن‌تر ولی پرهزینه‌تر و ضریب خطای آن بسیار اندک و جزئی است. خطری هم متوجه گزارشگران، در تحقیقات میدانی و تجربی نمی‌شود. در گزارشگری تحقیقی از خلال

تلاش مبتکرانه و خلاق گزارشگر یا گروهی متشکل از گزارشگران، موضوعات مهم مورد تفحص و نظارت پیگیر واقع می‌شوند. موضوعاتی که برخی اشخاص یا گروه‌ها یا سازمان‌ها مایلند به صورت راز باقی بماند و آشکار نشود.

پیشینه گزارش تحقیقی

گزارش تحقیقی از قرن نوزدهم توسط جیمز گوردون بنت، ناشر نیویورک هرالد، در دهه ۱۸۴۰ بنیان گذاشته شد. او که از گزارش‌های معمولی که حوادث دادگاه‌ها را نقل می‌کردند ناراضی بود و آنها را کسل‌کننده می‌دانست و تلاش کرد راهی برای گزارش‌های مربوط به داستان‌های جالب از جنایات مهم را بیابد. در اواخر قرن نوزدهم گزارشگر زنی به نام نلی بلی به عنوان بیماری روانی به مدت ده روز به تیمارستانی در نیویورک رفت و به عنوان دیوانه بستری شد و با وجود این‌که در این مدت بدترین معالجات درباره او اعمال شد، اما توانست از تیمارستان بگریزد و گزارش‌های او از وضعیت تیمارستان شهرت جهانی یافت. در اوایل قرن بیستم، تعداد زیادی از روزنامه نگاران و گزارشگران محقق، مجموعه‌ای از مؤسسات خصوصی و دولتی را مورد تفحص و تحقیق قرار دادند. آن‌ها فساد، بدرفتاری و جنایت را که مشخصه مؤسسات خصوصی و دولتی آن زمان بود، کشف کردند و به نمایش گذاشتند. مشارکت آن‌ها در توسعه اجتماعی نه تنها مطالب خواندنی و جالبی برای خوانندگان فراهم کرد، بلکه قانون‌گذاران را به تدوین و تصویب قوانینی بر انگیخت که تأثیرات مثبت زیادی بر زندگی امروزی دارند. از بهترین مثال‌ها درباره گزارشگری تحقیقی افشای ماجرای واترگیت مربوط به سال‌های ۱۹۷۰ بود که موجب نگرانی دولت رئیس‌جمهور وقت آمریکا، ریچارد نیکسون و سرانجام استعفای او شد. کارل برنشتاین و رابرت وودوارد از روزنامه واشنگتن پست با افشاگری خود توطئه کارکنان کاخ سفید و سیا و دیگران را در پنهان داشتن اقدامات غیرقانونی‌شان برملا کردند.

ویژگی‌ها و ملزومات و پیش شرط‌های تولید گزارش‌های تحقیقی

وجود گزارشگر پر تلاش و خستگی‌ناپذیر و علاقه‌مند

وجود فضای رسانه‌ای استقبال‌کننده از سوژه‌های تحقیقی

آشنایی با فنون مصاحبه و مراحل و انواع آن

رعایت اصل بی‌طرفی

پژوهش در ابعاد مختلف موضوع تا رسیدن به نتیجه نهایی

پرهیز از دیدگاه یکسونگرانه و تلاش برای ایجاد مدل چندصدایی و چند آوایی در گزارش

تسلط به فنون زیبایی‌شناسی تلویزیون و تسلط و مهارت در به‌کارگیری شیوه‌های بیانی صدا و تصویر

ارائه مستندات قابل دفاع برای هر ادعا و ادله‌ای در برنامه و پرهیز جدی از ادعاهایی که بدون ذکر سند و منبع باشد

خصوصیات کاربردی گزارش تحقیقی

- حاصل یافته‌های علمی است.
- بیشتر در رسانه‌های تخصصی کاربرد دارد، اما در رسانه‌های عمومی نیز در موضوعات اجتماعی مورد استقبال قرار می‌گیرد.
- بر اساس ارائه سند و استدلال و نتیجه‌گیری منطقی از مستندات و بر پایه شواهد قابل اثبات استوار است.
- در موضوعات علمی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی کاربرد زیادی دارد.
- ریشه‌یابی موضوع، پرداخت به جزئیات و تحقیق عمقی از ویژگی‌های برجسته آن است.
- مخاطب را از طریق درک عقلایی و واقع‌گرایی تحت تأثیر قرار می‌دهد.
- نتیجه‌گیری منطقی از آمار و ارقام مستند هدف گزارشگر است.
- پرداخت احساساتی موضوعات در این نوع گزارش جایگاهی ندارد.

سه عنصر اصلی در گزارشگری تحقیقی

سه عنصر اصلی در گزارشگری تحقیقی عبارتند از: ۱. گزارشگری که مشخصاً تحقیقات را صورت می‌دهد نه این که بر مبنای تحقیقات دیگران گزارشی را تهیه و منتشر کند. ۲. موضوع تحقیقی و خود گزارش باید برای مخاطبان رسانه دارای اهمیت باشد. ۳. عده‌ای مایلند فساد و بی‌قانونی که اتفاق افتاده است از دیدم عموم پنهان بماند. (دفلور و دنیس، ۱۳۸۷، ۳۶۶)

گزارش‌های تحقیقی در خبر تلویزیون

در طبقه‌بندی انواع گزارش‌ها، گزارش تحقیقی نوعی برنامه‌سازی نرم خبر است و طبعاً ویژگی‌های دوازده‌گانه این‌گونه برنامه‌ها را شامل می‌شود. (به پژوهش گزارش از شیء مراجعه شود) گزارش‌های تحقیقی در قالب‌های متفاوتی ظاهر می‌شوند که مهمترین آنها را پکیج و فیچر و مستند خبری تشکیل می‌دهد. این نوع گزارش‌ها به دو دلیل ذکر می‌شود؛ یعنی داشتن جذابیت برای مخاطب و شفاف‌سازی و پاک کردن محیط از آلودگی‌ها و فساد و تخلفات قانونی، پتانسیل بالایی در میان انواع گزارش‌های تولیدی در خبر دارند، اما با وجود این هیچ وقت به طور جدی مورد توجه خبر قرار نمی‌گیرند. دلایل این امر را می‌توان به دو نوع درونی و بیرونی تقسیم کرد.

دلایل عدم استقبال از گزارش تحقیقی در خبر

- نا آشنایی گزارشگران با قابلیت‌های شکلی و محتوایی این نوع گزارش
- طولانی بودن فرایند چهارگانه سوژه‌یابی، جمع‌آوری اطلاعات، ویرایش و پخش
- درک نکردن اهمیت و قدرت تأثیر گزارش تحقیقی در سالم‌سازی فضای جامعه
- ناتوانی در تصمیم‌گیری یا ضعف اختیارات و در نتیجه مسکوت ماندن کار تولید برنامه یا محدود شدن مسیر تحقیق که به ناچار برنامه به نتایج قطعی و نهایی نمی‌رسد و کم تأثیر می‌شود.
- واحد سازمانی، پشتیبانی لازم و ضروری را نسبت به گزارشگر اعمال نمی‌کند. برای مثال آزادی عمل و زمان لازم برای جست‌وجوی همه جانبه را به او نمی‌دهد، تضمینی برای مراقبت از سلامتی او در مقابل آسیب‌های احتمالی هم وجود ندارد.
- برای سرپرست مربوطه امتیاز ساخت گزارشگر تحقیقی و گزارش شهری یکسان است این امر موجب ضرر مالی و معنوی برای گزارشگر می‌شود و ناامیدی و یاس او را در پی دارد.
- زیرساخت‌های لازم برای تولید قالب‌های مدرن فراخبر مثل فیچر و مستند خبری فراهم نشده است.
- سازو کار و دستورالعمل مشخصی (Style book) برای تولید گزارش تحقیقی وجود ندارد.
- فضای سازمان‌های خصوصی و دولتی بالاخص واحد روابط عمومی آن‌ها، کاملاً بررسی می‌شود و تا حد زیادی بسته عمل می‌کنند و در مواردی به عنوان مانع دسترسی گزارشگر به اطلاعات لازم عمل می‌کنند.
- اهمیت و تأثیر شگرف گزارشگری تحقیقی در جامعه نهادینه نشده است.

فصل دوم: سیر تکوین گزارش تحقیقی

سیر تکوین گزارش تحقیقی

گزارش تحقیقی در کنار گزارش از شخص و محل و سفر و ... از انواع گزارش‌های رسانه‌ای است. این نوع گزارش که آن را گزارش تحقیقی - اجتماعی نیز می‌نامند، در باره مسائل، مشکلات و واقعیت‌های مختلف موجود در جامعه و بین مردم اعم از اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و غیره است که جزو موثرترین و کارآمدترین انواع فرایندهای خبری و در عین حال از دشوارترین و هنرمندانه‌ترین آنها به شمار می‌رود.

گزارش تحقیقی - اجتماعی به چالش‌های موجود در جامعه می‌پردازد و با نگاهی عمیق به جزئی‌ترین ارتعاشات و نوسانات که در متن و حاشیه موضوع وجود دارد، توجه نشان می‌دهد و به تحلیل و جمع‌بندی آن‌ها بدور از هر نوع تعصب و حب و بغض می‌پردازد که از این طریق می‌تواند هر معضل، مسئله یا واقعیت ناکارآمد اجتماعی را منعکس کند و انگشت انتقاد دلسوزانه و خیرخواهانه بر آن بگذارد، درد را بشناسد و بشناساند و در نهایت اذهان را نسبت به آن حساس و فعال کند و احتمالاً راه درمان و چاره را نشان دهد. پیامد: با ارائه گزارش تحقیقی، رسانه چهره مردمی‌تری به خود می‌گیرد، اعتماد و در نهایت آرامش و اطمینان مردم جلب می‌شود. مسئولان از واقعیات اطراف خود با خبر می‌شوند، اولویت‌ها و نیازها را می‌شناسند و در صورتی که توانایی و حسن نیت داشته باشند به چاره‌جویی روی می‌آورند و در غیر این صورت عرصه را بر خود تنگ می‌یابند و در نتیجه پیوسته نوعی ساز و کار و خود اصلاحی را در حوزه مسئولیت خود در پیش می‌گیرند.

گزارش تحقیقی خط بطلان بر همه شایعات می‌نهد و جامعه را به تدریج از عارضه‌های گزنده و فلج‌کننده روانی آن بر حذر می‌دارند. گزارش تحقیقی در مطلوب‌ترین حالت منعکس‌کننده نیازها و درخواست‌های جامعه است که برای اصلاح امور و هدایت عارضه‌ها به مسیر طبیعی سوق داده می‌شود. اما بازوی اجرایی و عملیاتی در سیستم‌هایی که در آنها مشکل رسوخ کرده محسوب نمی‌شوند. افشاگر معضلات است و تارفع کامل آن‌ها در میدان، حضور پررنگ دارد.

ویژگی‌های ضروری محتوایی: این نوع گزارش‌ها ترکیبی از هوش و استعداد، آگاهی و اطلاعات، یافته‌های تحقیقی، واقعیت‌های گاه تلخ و نیش‌دار، بیان هنرمندانه و جذاب، ذهن نقاد و روشن بین همراه با توصیف و فضا سازی، تشریح و تجسم، نثر زیبا، ساده، جذاب و روان، وحدت و انسجام میان موضوعات مطرح در گزارش، قدرت تجزیه و تحلیل و نتیجه‌گیری منطقی است.

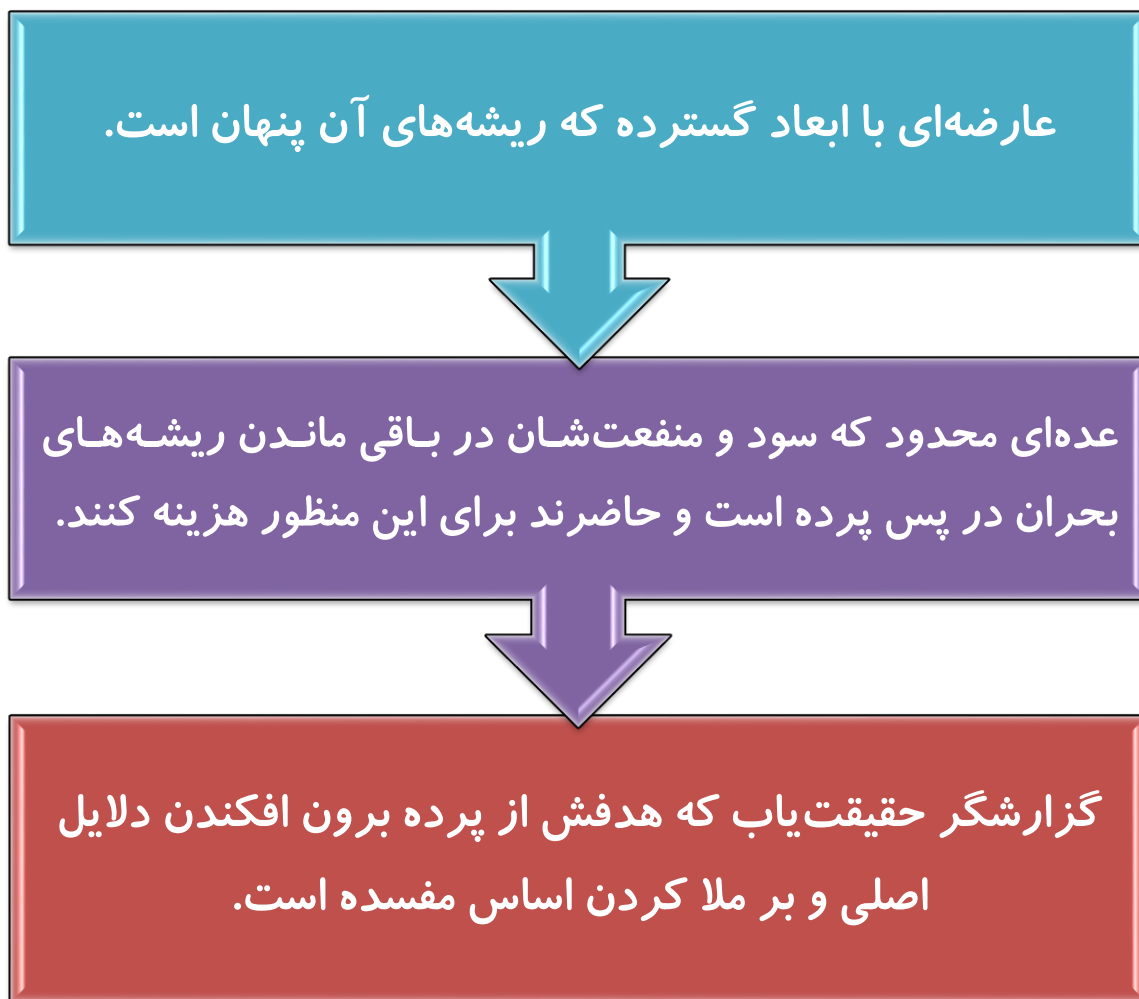
بحران و گزارش تحقیقی: یکی از کارکردهای گزارش تحقیقی به بحران‌های اجتماعی مربوط می‌شود. بدین معنا که با ریشه‌یابی این گونه بحران‌ها می‌توان به برخی از معضلات و چالش‌های جاری اجتماعی رسید. لذا گزارش تحقیقی می‌تواند در مقطع زمانی پس از هر بحران، با تعیین اولویت‌ها و علائم نشانه‌ها، اساس آسیب‌ها را موشکافی کند و وجوه پنهان آن‌ها را عیان سازد و در جهت اصلاح امور، گام بردارد.

نباید فراموش کرد که خاستگاه گزارش‌های تحقیقی - اجتماعی، جامعه و مسائل مردم است. فرض کنید آلودگی هوا و عوارض ناشی از آن بخش عظیمی از جامعه را به بیماری‌های مختلف دچار و یا مستعد بیماری‌های متفاوت کرده است. مردم دلشان پر درد است ولی نمی‌دانند این معضل را به کجا ببرند، البته سازمان‌هایی هستند که مسئول رسیدگی به این گونه تخلفاتند، اما این سازمان‌ها هم از یک طرف ممکن است خود اسیر قید و بندهای مختلف باشند و از سوی دیگر تا احساس نکنند که چشم‌ها و ذهن‌هایی نگران و مراقب عملکردشان هستند و حساسیت‌های اجتماعی نسبت به کارشان بالا گرفته است، شاید چندان احساس وظیفه و مسئولیت نکنند. این مسئله وقتی در قالب گزارش‌های تحقیقی مطرح می‌شود، دستگاه‌های مسئول را به فکر چاره‌جویی می‌اندازد و هم واقعیتهای مرتبطی که تا دیروز در پیله غفلت و سکوت پیچیده شده بودند را عریان می‌کند و هم شهامت و جرأت مطرح شدن

بسیاری از ناگفته از طریق افراد مطلع و حتی عادی را ایجاد می‌کند و خلاصه سبب‌ساز تحرک و هوشیاری ارزشمند اجتماعی می‌شود که قادر است به بهبودی اوضاع و حل نسبی مشکل منجر شود.

ویژگی‌های گزار شگر: وجود روحیه کنجکاوی، علاقه به تحقیق، شجاعت و خستگی‌ناپذیری در استنتاج ارقام و توانایی تفسیر و تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده و ارائه آن‌ها به صورت کاربردی و ملموس برای مخاطب است و قدرت فهم و درک یافته‌ها و آنالیز و نتیجه‌گیری منطقی از آن‌ها و استفاده هنرمندانه و معقول از این نتایج و حقیقت‌طلبی از ضروریات گزار شگر است. با این توصیف‌ها قابل درک است که گزارشگران تحقیقی، در هر جامعه بسیار اندک باشند.

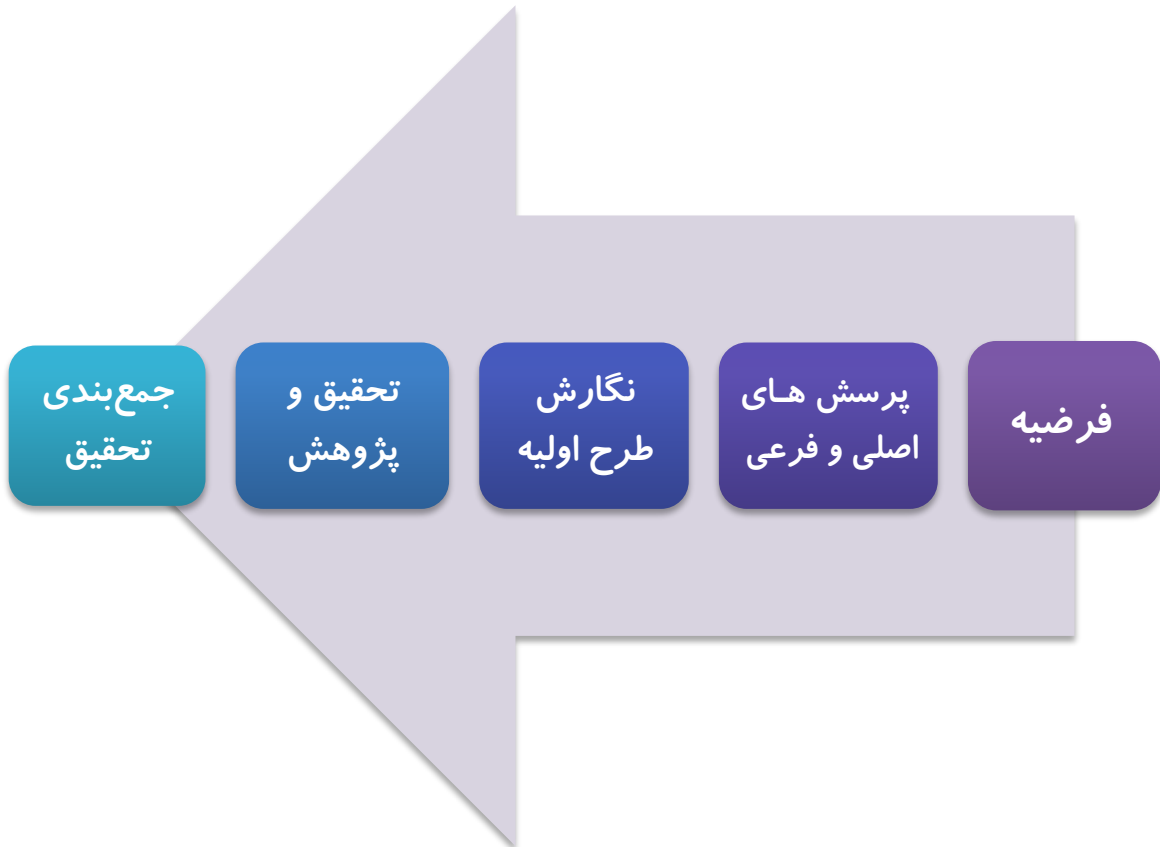
هر گزارش تحقیقی – اجتماعی از چند رکن اصلی تشکیل شده است.

روند تکوین گزارش تحقیقی

این گونه گزارش‌ها همانند پژوهشی دانشگاهی پیش می‌روند. یعنی پس از تعیین موضوع (زباله‌های بیمارستانی) دیدگاه یا زاویه دید یا ایده پژوهش ارائه می‌شود که معمولاً در قالب فرضیه شکل می‌گیرد.

روند تکوینی گزارش تحقیقی

۱. فرضیه: فرضیه مفهومی است که قرار است اثبات شود یا حتی در پایان، نتیجه تحقیق آن را ابطال کند. فرضیه را به صورت جمله خبری ساده می‌نویسند)

مثال: زباله‌های خطرناک بیمارستانی به صورت بهداشتی و اصولی امحاء نمی‌شود.

۲. بر اساس این فرضیه چند پرسش اصلی و فرعی مطرح می‌شود که پاسخ به آنها هدف تحقیق را برآورده می‌کند. برای مثال، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- زباله بیمارستانی چیست و چرا برای محیط زیست انسان خطرناک است؟

- دستورالعمل امحاء زباله‌های بیمارستانی چیست؟

- متولی امحاء زباله‌های بیمارستانی کدام سازمان یا نهادها هستند؟

- این نهادها هر یک چگونه وظایفشان را در این باره به انجام می‌رسانند؟

- منشاء نارسایی‌ها یا تخلفات در کجاست؟

۳. نگارش طرح اولیه

الف- نام طرح

ب- تشریح موضوع

- ج- هدف از طرح موضوع
- د- ضرورت پرداخت
- ر- مدت و تعداد برنامه
- ز- قالب ساخت

۴. تحقیق و پژوهش

- الف- اسنادی
- ب- میدانی
- ج- تجربی

۵. جمع‌بندی تحقیق

برای اجرای تحقیق در ابعاد محتوایی و ساختاری باید مراحل زیر را اعمال کرد:

الف- در بعد محتوا

در بعد محتوا برای جمع‌بندی می‌توان به سازمان‌های متولی، اسناد معتبر، تیپ‌های مصاحبه‌شونده اشاره کرد:

۱. سازمان‌های متولی

مثال: سازمان‌های مسئول در موضوع ابعاد زباله‌های بیمارستانی کدامند و چرا کارشان را به درستی انجام نداده‌اند.

۱. دانشگاه علوم پزشکی استان.
۲. سازمان بهداشت.
۳. شهرداری.
۴. سازمان محیط زیست.

۲. اسناد معتبر

- تصاویر تولیدی از تخلیه زباله‌های خطرناک بیمارستانی در محوطه باز
- احکام مربوط به نحوه امحاء طبق دستورالعمل رسمی
- بیماران بستری شده متأثر از زباله‌های خطرناک بیمارستانی
- آرم بیمارستان روی زباله‌ها و محصولات تولیدشده از زباله‌های بیمارستانی در محل کارخانه مثل ظروف پلاستیک همچون لیوان، کاسه، بشقاب و قاشق

۳. تیپ‌های مصاحبه‌شونده

- پاسخ نماینده دانشگاه علوم پزشکی استان - پاسخ نماینده سازمان بهداشت استان - پاسخ نماینده شهرداری استان - پاسخ نماینده سازمان محیط زیست استان	}	مسئولان

<ul style="list-style-type: none"> - دستورالعمل نحوه نابودی زباله‌های بیمارستانی و سازمان‌های مسئول و قراردادهای مالی صورتی را بر ملا می‌کند. - در محل تخلیه زباله‌ها به تشریح خطر آن‌ها مثل سرنگ آلوده و ... می‌پردازد. - در محل کارخانه تولید ظروف پلاستیک به تشریح نحوه گسترش امراض می‌پردازد. - در محل زمین‌های کشاورزی مجاور، به نحوه تأثیر شیرآبه‌های زباله بر آبهای زیرزمینی و رسوخ امراض در آن 	}	کارشناسان
<ul style="list-style-type: none"> - کارگر تخلیه زباله‌ها از بی‌توجهی جداسازی نکردن زباله‌ها می‌گوید. - یکی از ساکنان مجاور زباله‌دان‌ها گلایه خود را می‌گوید. 	}	شاهد عینی

ب- تحقیق در بعد ساختار

۱. عمده‌ترین تمهیدات ساختاری در گزارش تحقیقی عبارتند از: مجری، گفتار متن، تصاویر تولیدی، تصاویر آرشیوی، تصاویر دوربین مخفی، مصاحبه، انیمیشن و گرافیک
۲. توجه به پراکندگی صحنه‌ها و موضوعات اصلی و حاشیه‌ای، وجود مجری می‌تواند به استحکام و پیوستگی موضوعی برنامه کمک کند. علاوه بر آن مجری می‌تواند با تسلط بر فنون مصاحبه، بیان غیرکلامی مصاحبه‌شونده‌ها را اخذ کند که خود اطلاعات مهمی به مخاطب می‌دهد. علاوه بر این مجری قادر است با حضور سرزده یا برنامه‌ریزی شده حتی با همراهی نیروی انتظامی یا مسئولان، در اماکن مرتبط مثل محوطه تخلیه زباله‌ها، کارگاه تولید غیرمجاز محصول از مواد سمی زباله‌ها و ... مخاطب را با خود در کشف واقعیت‌های پنهان شده همراه کند.
۳. گزارش تحقیقی با توجه به مدت زمان کوتاه بولتن‌های خبری، باید به‌صورت سریالی تولید و پخش شود. ضمن این‌که این امکان وجود دارد که پس از پخش از بولتن خبری، به‌صورت یک مستند ۴۰ دقیقه‌ای ویرایش مجدد شده و از تولید سیما پخش شود.
۱. گزارش تحقیقی بسیار زمان بر و وقت‌گیر است. به همان نسبت هم دفعات استفاده از دوربین برای تصویربرداری افزایش می‌یابد. تدوین آن هم تابعی از آخرین دست‌آوردهای تحقیق بوده و معمولاً طولانی مدت است. علاوه بر این نظر به اهمیت موضوع و خطرات آن و ضرورت استفاده از گزارشگران متخصص، سازو کار پرداخت حق‌الزحمه آن باید مجزا از برنامه‌های روتین بوده و باید پاسخگوی میزان تلاش عوامل خصوصاً گزارشگر باشد.
۲. گزارش معمولاً با صحنه‌های شوک‌آور یا سؤال برانگیز آغاز می‌شود.
۳. گزارش تحقیقی معمولاً چند لایه است و نیاز به تقسیم‌بندی موضوعات به صورت یونیت‌های مجزا دارد.
۴. برخلاف گزارش‌های سخت‌خبر و برخی نرم‌خبرها، گزارش تحقیقی اغلب به نتایج قطعی می‌رسد و به همین دلیل در پایان کار نیاز به اعلام دستاوردهای واقعی و قابل سنجش دارد.
۵. از فونونی که استفاده زیادی در این‌گونه گزارش‌ها دارد، تحقیق تجربی است. در این نوع تحقیق، مجری و پژوهشگران خود عملاً وارد عرصه می‌شوند و درگیر موضوع می‌شوند. در مثال فوق مجری به صورت سرزده وارد کارگاه غیرمجاز تولید ظروف پلاستیک از زباله‌های سمی بیمارستانی شده و سند تصویری آن را مقابل دید مخاطب می‌گذارد.
۶. گزارش‌های تحقیقی تلویزیونی به دلیل ضرورت مهارت فنی عوامل سازنده و احتمال جدی مخاطرات مختلف، باید به صورت گروه ویژه خبری تعریف شود و مکانیسم عملیاتی خاصی برایش تدوین شود.

مهمترین دلایل استقبال نکردن از گزارش تحقیقی- اجتماعی در سازمان‌های رسانه‌ای به شرح زیر است:

۱. موضوعات حاد در شمار اولویت‌های رسانه تعریف نشده باشند.

۲. مشکلات حادی که توجیه‌کننده به‌کارگیری این گونه گزارش‌ها باشد وجود نداشته باشند.

۳. گزارشگر خبره یا علاقه‌مند و خطرپذیر موجود نباشد.

۴. سازمان خبری بستر مالی و عملیاتی لازم را تأمین نکرده باشد.

فصل سوم : ویژگی های گزارش تحقیقی

سابقه گزارشگری تحقیقی در آمریکا و انگلستان به اواخر قرن نوزدهم نسبت داده شده است. برای گزارشگری تحقیقی در مواردی که در دستگاه‌های دولتی سوء استفاده و فساد رخ می‌داد خبرنگاران تحقیقی مأموریت پیدا می‌کردند، گزارش‌هایی را تهیه و منتشر می‌کردند. رویکرد روزنامه‌نگاری تحقیقی در جامعه ما آن قدر غریب است که حتی خیلی از دانشجویان ارتباطی شناخت کاملی از آن نداشته و شاید ضرورت شناخت آن را درک نکرده‌اند. روزنامه‌نگاری تحقیقی یکی از دشوارترین شاخه‌های روزنامه‌نگاری است که نیاز به هوش، پشتکار و جسارت زیاد روزنامه‌نگار دارد. از دیدگاه بسیاری از محققان و روزنامه‌نگاران، روزنامه‌نگاری تحقیقی نقطه اوج کار حرفه‌ای روزنامه‌نگاری است. به عبارتی روزنامه‌نگاری تحقیقی نوعی روزنامه‌نگاری عمقی است.

گزارشگری تحقیقی

گزارشگری پژوهشی نوعی ژورنالیسم افشاگرانه و ناظر بر عملکردها، سوءاستفاده‌ها، فسادها، سوءمدیریت‌ها و انحراف‌ها است. این سبک گزارشگری در همه جای دنیا شرایط خاص خود را دارد. چرا که نوعی نگاه داشتن آینه جلوی قدرتمندان است و طبیعی است که خوشایند آن‌ها نیز نباشد.

مرحوم دکتر کاظم معتمد نژاد، استاد برجسته ارتباطات، روزنامه‌نگاری تحقیقی را این گونه تعریف می‌کند: گزارشگری تحقیقی در عین این که از حیث وسعت گزارش‌ها و نیز توجه به عمق رویدادها به گزارشگری تشریحی و نیز شیوه گزارشگری عمقی شباهت دارد، از جهت نوع برداشت و نگرش اجتماعی با آنها متفاوت است. به بیان دیگر، به سبب بی اعتمادی و اطمینان خبرنگار به اخبار و اطلاعات مندرج در اطلاعیه‌ها و اعلامیه‌های رسمی، کوشش‌های پیاپی برای کشف واقعیت‌ها انجام می‌دهد تا امکان دسترسی به اطلاعاتی فراهم شود که عمداً از دسترس آن‌ها مخفی نگاه داشته شده است.

هوگو دی‌برگ، نویسنده کتاب «روزنامه‌نگاری تحقیقی، مفهوم و تمرین» در کتاب خود، گزارشگری تحقیقی را تلاشی برای دستیابی به حقیقت در جایی که حقیقتی پنهان شده که دیگران منتظر دانستن آن هستند؛ بیان کرده است. در شیوه گزارشگری تحقیقی تلاش می‌شود نتایج تحقیقات بی‌طرفانه منعکس شود. گزارشگران تحقیقی، توجهی به تفسیرهایی که قدرتمندان یا صاحبان قدرت از هر رویداد و واقعه به مردم ارائه می‌دهند، ندارند؛ بلکه همیشه به ورای این تفاسیر می‌اندیشند و حس تشخیص درست از نادرست را در ما تقویت می‌کنند. شعار آنها این است: «وفاداری به حقیقت، قانون، عدالت و اخلاق».

از نگاه دی‌برگ، گزارشگر تحقیقی به کندوکاو مسائل سیاسی و اجتماعی می‌پردازد و ماهیت پنهان آنها را آشکار می‌سازد. این افشاگری تنها به اعمال سوء سیاستمداران محدود نمی‌شود، بلکه عملکرد نهادها و سازمان‌های مختلفی را که در جامعه فعالیت می‌کنند نیز مورد تحقیق و بررسی قرار می‌دهد. گزارشگری تحقیقی، کار شخصی، خلاقانه و داوطلبانه درباره موضوع‌های مهمی است که افراد یا گروه‌هایی سعی در پنهان کردن آن‌ها دارند.

دی‌برگ، گزارشگران و روزنامه‌نگاران تحقیقی را پاسداران مرزها معرفی می‌کند که باید نگهبان نظم و مراقب انحراف باشند. او نمونه‌هایی از موضوع‌های مربوط به چنین گزارش‌هایی را این گونه نام می‌برد: رسوا کردن رویدادی شرم‌آور حتی اگر غیرقانونی نباشد؛ مانند تخلف از قانونی اخلاقی؛ افشا کردن سوءاستفاده از قدرت؛ پرس‌وجو کردن درباره مبنای واقعی بیانیه‌های مهم؛ نشان دادن فساد در دستگاه عدالت؛ به چالش کشیدن گزارش دولتی در هر زمینه؛ ثابت کردن این که قوانین چگونه می‌توانند دور زده شوند؛ سرپوش برداشتن از موارد سرپوش گذاشته شده ... روزنامه‌نگاران تحقیقی ورای منافع شخصی و ملی خود حرکت می‌کنند. آن‌ها به دنبال کشف حقایق و آگاه کردن مردم در سراسر جهان هستند.

گزارش پژوهشی به ما اجازه می‌دهد که حقایق را با تصاویر و صداها تلفیق کنیم و به مخاطب ارائه دهیم. اما پیش از ساخت چنین گزارشی باید درباره ابعاد مختلف موضوع به خوبی تحقیق و نیازهای شاهدان را برآورده کرد و ماهیت اتهام‌هایی که شاید در گزارش مطرح شود را جدی گرفت.

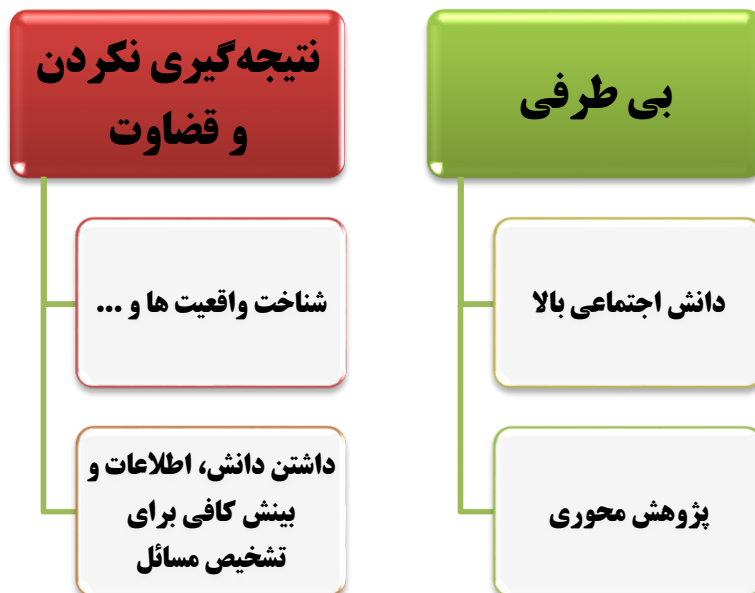
گزارش پژوهشی ممکن است ماه‌ها طول بکشد تا برای پخش آماده شود و به همین منظور، باید در تهیه و نشر گزارش‌های پژوهشی «صبور بود و تک‌تک اطلاعات موجود را به دقت بررسی کرد». تنها به این شکل می‌توان نسبت به کل ماجرا دید کاملی پیدا کرد. افراد مختلف به دلایل مختلف اطلاعاتی را به شما می‌دهند که لزوماً از روی احساس مسئولیت در قبال منافع عمومی نیست. برای همین باید به منابع خود و نیت‌هایشان حساس باشید و به هیچ‌کس اعتماد نکنید. تهیه گزارش پژوهشی کار آسانی نیست.

نمونه برجسته

اما نقطه عطف گزارشگری تحقیقی مربوط به ماجرای واترگیت در اوایل دهه ۷۰ میلادی است و اتفاقاتی که متعاقب آن افتاد. واترگیت به وقایعی اطلاق می‌شود که میان سال‌های ۱۹۷۵ - ۱۹۷۲ در هتلی به همین نام در واشنگتن اتفاق افتاد که منجر به استیضاح و سپس کناره‌گیری ریچارد نیکسون، رئیس‌جمهور وقت ایالات متحده آمریکا شد. در جریان انتخابات ریاست جمهوری ایالات متحده، تعدادی از ماموران اف‌بی‌آی وارد ساختمان هتل واترگیت محل استقرار ستاد انتخاباتی حزب دموکرات ایالات متحده شدند و دستگاه‌های شنود کار گذاشتند و سپس اسناد و مدارکی را برای اهداف مختلف به سرقت بردند. این اقدام غیرقانونی با پیدا شدن نواری کاست توسط مامور حراست هتل بطور تصادفی لو رفت و روزنامه واشنگتن پست به کمک دو تن از روزنامه‌نگاران خود به نام‌های «باب وودوارد» و «کارل برنشتاین» آن را به اطلاع افکار عمومی رساندند. واترگیت به هر روی، به عنوان یک قله افتخار، در تاریخ روزنامه‌نگاری تحقیقی مطرح است.

ویژگی‌های گزارشگری پژوهشی

از ویژگی‌های گزارشگری پژوهشی می‌توان موارد زیر را بیان کرد:

بی‌طرفی: در شیوه گزارشگری تحقیقی اصل بر این است که نتایج تحقیقات بی‌طرفانه منعکس شود.

پژوهش محوری: گزارشگران پژوهشگر، بیش از آن که مانند همکاران خود در دیگر سرویس‌های خبری، پشت میز کار بنشینند، باید در لابه‌لای معابر، کوچه و خیابان یا در کنج آرشیو کتابخانه‌ها و مراکز مطالعاتی، مشغول تجسس و واکاوی پرونده‌های حساس جامعه باشند.

دانش اجتماعی بالا: گزارشگر پژوهشی باید دانش اجتماعی بالایی داشته باشد، تا بتواند تشخیص دهد که مردم اجتماع چه چیزی را دوست ندارند و آن را اکتشاف کند، که چه چیزهایی را می‌پذیرند و در چه مواردی بیشتر دوست دارند بدانند؟ نتیجه‌گیری نکردن و قضاوت: در گزارش تحقیقی، هیچ‌گاه گزارشگر پژوهشی، نباید قضاوت و نتیجه‌گیری کند، بلکه در واقع باید تمام تلاشش را برای اکتشاف حقایق به خرج دهد و نتیجه‌گیری را به مخاطبان بسپارد.

داشتن دانش، اطلاعات و بینش کافی برای تشخیص مسائل: دیگر این که، دانش، اطلاعات و بینش کافی را برای تشخیص مسائل، شناخت واقعیت‌ها و همچنین شناخت حقوق شهروندان داشته باشد.

شناخت واقعیت‌ها: به سبب بی‌اعتمادی و اطمینان خبرنگار به اخبار و اطلاعات مندرج در اطلاعیه‌ها و اعلامیه‌ها، کوشش‌های پیاپی برای کشف واقعیت‌ها می‌کند تا امکان دسترسی به اطلاعاتی فراهم شود که عمداً از دسترس آنها مخفی نگاه داشته شده است.

نکته: برخلاف آنچه که برخی تصور می‌کنند، گزارشگری پژوهشی شکل حرفه‌ای‌تر گزارشگری سنتی نیست. اگر چه هر دو شکل گزارشگری روی عناصری که، چه، کجا و کی تمرکز کرده‌اند اما پنجمین عنصر گزارشگری متداول یعنی «چرا»، در شکل پژوهشی جای خود را به «چطور» داده است. در این ژانر روزنامه‌نگاری عناصر دیگر نیز از حیث کمیّت و کیفیت توسعه داده شده‌اند. «که» (چه کسی) فقط یک اسم و سِمّت نیست، یک شخصیت است با ویژگی‌ها و سبک خاص و هویت‌اش. «کی» فقط زمان رویداد خبر نیست، بلکه تداوم تاریخی یک روایت است. «چه» صرفاً رویداد نیست، بلکه پدیده‌ای دارای علت‌ها و نتیجه‌هاست. «کجا» تنها نشانی نیست، موقعیتی است که در آن امکان رخدادهای گوناگون کمتر یا بیشتر می‌شود. این عنصرها و جزئیات به روزنامه‌نگاری پژوهشی کیفیت هنری پررنگی می‌دهد که تأثیرات عاطفی آن را بیشتر می‌کند.

ویژگی‌های مورد نیاز گزارشگر تحقیقی

شرط موفقیت گزارشگر تحقیقی در اعمال تحقیقات، منصف و اخلاقی بودن و پرهیز از جهت‌گیری سیاسی است، زیرا هر عمل غیرقانونی یا جهت‌گیری سیاسی که براساس معیارهای پذیرفته‌شده، غیرمنصفانه و غیراخلاقی باشد، می‌تواند اعتبار تحقیقات گزارشگر را مخدوش و تخریب کند و همچنین اعتبار رسانه یا روزنامه پشیمان او را به خطر اندازد.

شکیبایی، پیگیری و داشتن پشتکار در اعمال تحقیقات صادقانه، پیگیرانه و منظم برای کشف حقیقت و شجاعت پذیرش اشتباه در تشخیص حقیقت و برداشتن گام‌های لازم برای اصلاح فوری اطلاعات نادرست و... مواردی هستند که گزارشگر تحقیقی باید دارا باشد. البته این مهارت‌ها زمانی بدست می‌آیند که گزارشگر تحقیقی با شناخت هدف‌ها، کارویژه‌ها، ساختارها و محتوای گزارش تحقیقی

اقدام به کار کند. زیرا تا گزارشگر تحقیقی علم و شناخت لازم در این زمینه را به دست نیاورد، اقدام و نتیجه چندان کسب نخواهد کرد.

به طور کلی، می توان گفت؛ گزارشگر تحقیقی، فردی جسور، ریسک پذیر، منظم، صبور، دقیق، منصف، با وجدان، اخلاق مدار، با پشتکار، قانون گرا و متعادل و فاقد جهت گیری خاص سیاسی است. او منافع عمومی را بر منافع فردی و رسمی ترجیح می دهد و گاه به خاطر این ترجیح ممکن است ناگزیر از پذیرش پیامدهای ناگوار شود.

به همین دلیل بیشتر این نوع فعالیت را داوطلبانه می دانند تا اعمال مأموریتی رسمی در چهارچوب نهاد رسانه... علاوه بر آن، برخلاف گزارشگری عادی، گزارشگر تحقیقی اساساً به منابع غیررسمی و غیردولتی استناد می کند و اطلاعات به دست آمده از این منابع را با اطلاعات منابع رسمی مقایسه می کند تا نادرستی یا تناقض را در آن ها نشان دهد. (فرقانی، ۱۳۹۲)

قوانینی برای گزارشگری تحقیقی

مالنهورف در کتاب معروف خود «گزارشگری تحقیقی»، قوانینی را برای گزارشگران تحقیقی عنوان می کند و می نویسد که عملکرد صحیح گزارشگر تحقیقی بسیار اهمیت دارد و به همین خاطر رعایت این قوانین، از شما فردی منصف و دقیق ساخته که در برابر حمله های جدی، آسیب پذیری کمتری خواهید داشت.

او یادآوری می کند که داشتن خلوص و صداقت شخصی همراه با قضاوت متعادل و منطقی، به گونه ای که مخاطبان همواره بتوانند به گزارشگر و رسانه او اعتماد کنند، ضروری است که تنها چند مورد خطای جدی، به دیگران اجازه می دهد که رسانه ها را غیرمسئول نشان داده و ارزش کار چندین گزارشگر تحقیقی را از بین ببرند.

یادتان باشد که هیچ گزارشی آن قدر ارزش ندارد که اعتبار و شهرت خود و رسانه مطبوعات را به خاطر آن به خطر بیندازید. (فرقانی، ۱۳۹۲)

گزارش تحقیقی؛ نبایدها و نیایدها

در گزارش‌گری پژوهشی، کاوشگران، موضوع مورد علاقه و یا داغی را گزینش می‌کنند، که عموماً گزینه‌ها از میان جرم، فساد مالی و یا... انتخاب می‌شوند. در این سبک گزارشگری، موضوع انتخاب شده، عمیقاً بررسی می‌شود، که معمولاً آماده‌سازی گزارش‌ها شاید ماه‌ها یا حتی سال‌ها، به طول بیانجامد. در این سبک باید به نوعی، عمده اطلاعات صحیح و درست را از میان روزنامه‌ها، سرویس‌های خبری معتبر، گزارشگران، جزوه‌ها و کتاب‌های دانشگاهی و ... با تلاش و پشتکار جمع‌آوری کرد.

گزارشگر پژوهشی باید منابع خاص خودش را داشته باشد و نیز آدم‌های قابل اعتماد را برای خودش حفظ کند. فردی پیگیر، دقیق و اهل تحقیق باشد و دردسرهای تحقیق از جمله زمان، هزینه و احیاناً خطر را به جان بخرد. یکی از مسائلی که شاید تبدیل به دغدغه در گزارشگر شود، مسائل مالی است. او باید تأمین باشد تا مسائل مالی، مانع مسئولیت‌های حرفه‌ای او نشود.

ویژگی دیگر رازداری است. چه بسا اطلاعات بسیار تعیین‌کننده و سرنوشت‌سازی به دست گزارشگر پژوهشی می‌رسد، او باید ظرفیت هضم تمام این اطلاعات و تشخیص این که اطلاعات را چگونه و کی منتشر کند، داشته باشد. گزارشگر همچنین باید دارای قلمی توانا و خلاق باشد تا بتواند با کمترین هزینه، بیشترین نتیجه را برای جامعه ایجاد کند. باید توانایی اعمال مصاحبه‌های کلیدی و مهم را داشته باشد. افرادی را بیابد که هم اعتمادشان را جلب کند و هم مصاحبه‌های دست اول و حرفه‌ای را با آن‌ها صورت دهد. آمار و ارقام دست اول و غیر قابل دسترسی را بتواند جمع‌آوری کند و از صحت آنچه جمع‌آوری می‌کند، اطمینان داشته باشد.

باید زمانی که موضوع مورد نظر در جریان و در حال وقوع بوده و پیامدی داشته باشد گزارش تحقیقی تهیه شود. باید خبرنگار از لحاظ توانایی اعمال تحقیق به‌تنهایی، تعداد افراد مورد نیاز برای کار، میزان هزینه و... بررسی‌های لازم را انجام دهد. باید خبرنگاران را از خطرات این نوع گزارشگری چون مشخص نبودن خطوط قرمز در باره برخی از مسائل، حساس بودن و نزاع برانگیز بودن آگاه کرد. به نوعی آنان باید در سایه و با ظرافت حرکت و برای دستیابی به اطلاعات صحیح و درست، شگردها و کانال‌های خاص خود را بزنند و دل‌سرد نشوند. خبرنگار باید پیگیر سوژه‌هایی باشد که در توانایی وی و رسانه‌اش است. به سوژه‌هایی بپردازد که ارتباط تنگاتنگ با مردم دارند و مردم با آن دست و پنجه نرم می‌کنند مانند؛

- سوژه: حضور شرکت‌های پیمانکار خارجی در کشور

- نوع پرسش‌ها و دیدگاه‌ها برای شروع کار: بررسی اسناد مالی، آیا آن‌ها اسناد مالی خود را منتشر می‌کنند و شفافیت مالی دارند؟ آیا شرکت‌های خارجی که طرح‌های معدن و راه‌سازی را در پیمان دارند به دلیل نبود قوانین زیست محیطی در کشور و پیگیری نکردن از سوی سازمان‌ها، به تخریب منابع طبیعی و محیط‌زیست نمی‌پردازند؟ آیا شرکت‌ها از این که تعدادی زیاد از مردم را به کار می‌گیرند از آن‌ها سوء استفاده نمی‌کنند؟

تجربیات گزارشگر تحقیقی

- مت پراجر، خبرنگار بی‌بی‌سی، از چگونگی ساخت گزارش تحقیقی درباره مرگ کودکان در منطقه دانکستر لندن در سال ۲۰۰۹ می‌گوید: «ویژگی تلویزیون این است که در آن مخاطب می‌تواند اخبار و گزارش‌ها را همراه با تماشای تصاویر دنبال کند. به این ترتیب همه شواهد و حقایق در گزارشی خبری با تصاویر ثبت می‌شود. این در حالی است که بخش عمده‌ای از گزارش‌های پژوهشی بر اساس گفته‌های منابعی بدون نام ساخته شده است که مایل نیستند صدایشان ضبط شود یا تصویرشان نشان داده شود. گاهی این

گزارش‌ها با استفاده از مدارکی به دست می‌آید که بخشی از آن لو رفته یا با صحنه‌سازی یا روش‌های نامتعارف به دست آمده است. در چنین شرایطی ساختن گزارش تلویزیونی بر اساس این شواهد کار بسیار مشکلی است.»

- مت پراجر در حال تهیه گزارش درباره مرگ کودکی در هرینگی در شمال لندن بود که متوجه شد در نهادهای محلی که مسئول رسیدگی به کودکان هستند مشکلات ساختاری وجود دارد. او فهمید که در عرض چهار سال هفت کودک مرده بودند که پنج مورد از این مرگ‌ها در فاصله دوازده ماه آخر رخ داده بود.

- قدم اول در ساخت چنین گزارشی تحقیق دقیق درباره همه جزئیات مربوط به موضوع گزارش بود. «باید با هر کسی که ممکن است در این باره چیزی بداند حرف بزنید و از او در باره ریزترین جزئیات موضوع بپرسید. این کار بسیار مشکلی است. وقت زیادی می‌گیرد و هزینه‌اش هم زیاد است. اما این تنها راه ساخت چنین گزارشی است. این تنها روش برای فهمیدن دیدگاه‌های مختلف درباره موضوع است.»

- تعجبی نداشت که کسانی که به نوعی درگیر مرگ کودکان در دانکستر بودند نمی‌خواستند با مت در این باره صحبت کنند. مت درباره روش مصاحبه با شاهدانی که می‌خواستند محرمانه با او صحبت کنند این‌طور توضیح می‌دهد: "بسیار مهم است که قبل از این که مصاحبه شروع شود دو طرف درباره شرایط انعکاس این مصاحبه به توافق رسیده باشند و اطمینان‌های لازم در این باره به مصاحبه‌شونده داده شود.»

- ولی مصاحبه محرمانه چیست؟ «مصاحبه محرمانه یعنی شما از مصاحبه‌شونده در گزارش خود نامی نمی‌برید و هویت او را برای دیگران فاش نمی‌کنید». مت برایچر می‌گوید: «من با چند نفر برای این گزارش مصاحبه کردم که اصرار داشتند من جایی نگویم که با آن‌ها صحبت کرده‌ام چون ممکن بود به این ترتیب هویت آن‌ها فاش شود.»

- مت برایچر گزارش خود را برای برنامه نیوزنایت^۱ می‌ساخت. این برنامه یکی از پربیننده‌ترین برنامه‌های خبری در بریتانیا است. تهیه‌کنندگان برنامه نیوزنایت به سرعت متوجه شدند که خیلی‌ها برای تصفیه حساب‌های شخصی می‌خواهند درباره این موضوع با برنامه همکاری کنند.

- با امتناع شهردار از مصاحبه، شرایط به سمتی می‌رفت که گزارشی یک طرفه ساخته شود. مت وضعیت را این‌طور به یاد می‌آورد: «خیلی‌ها برای حمله به شهردار صف کشیده بودند. ولی ما روایت او را از این قضیه نداشتیم. در نتیجه مجبور بودیم با افراد دیگری در شورای شهر که نسبت به او نظری مثبت داشتند صحبت کنیم و سعی کنیم طرف دیگر داستان را هم بشنویم و مطمئن شویم بی‌طرفانه به گزارش نگاه می‌کنیم.»

- نکته مهم دیگر این بود که با توجه به ماهیت جدی اتهام‌هایی که در گزارش مطرح می‌شد، از همان اوایل کار یک حقوقدان از طرف بی‌بی‌سی همراه تیم بود.

- مت می‌گوید: «هدف شما در نهایت باید کشف حقیقت باشد.»

- بعضی سردبیرها ممکن است زیاد مایل به ساخت چنین گزارش‌هایی نباشند. چون ساخت این گزارش‌ها وقت‌گیر و هزینه‌بر است و از ابتدا هم صد در صد معلوم نیست که در نهایت به نتیجه برسد. همه این‌ها همراه با این خطر که کسانی که در گزارش به آن‌ها اتهامی وارد شده ممکن است بخواهند از برنامه شکایت کنند، هر سردبیر محتاطی، خبرنگار را از ساخت چنین گزارشی منصرف می‌کند.

^۱. Newsnight

- در این شرایط توصیه مت این است: «مایوس نشوید. تا جایی که می‌توانید شواهد و جزئیات بیشتری جمع‌آوری کنید. این که فقط بگویید «بودار به نظر می‌اد» یا «مطمئن نیستم ولی یک خبرهایی هست» کافی نیست. شما در نهایت باید پرونده‌ای از مدارک و اسناد درست کنید. کار سختی است، پاداش آن کم است، دیر نتیجه می‌دهد و گزارش شما هم سریع پخش نمی‌شود اما وقتی پخش شود واقعاً لذت بخش و راضی‌کننده است».

منابع:

۱. پراجر، مت، خبرنگار پیشین بی‌بی‌سی، ۲۰۱۳، بازیابی از سایت آکادمی بی‌بی‌سی:

www.bbc.co.uk/academy/articles/art20130702112134314

۲. دفلور، ملرین؛ دنیس، اورت ای (۱۳۸۷)، شناخت ارتباطات جمعی، ترجمه سیروس مرادی، چاپ دوم، تهران، نشر دانشگاه صداوسیما

۳. صدیق بنای، هلن، ۱۳۹۲/۱۰/۱۷، بازیابی از سایت همشهری آنلاین:

<http://hamshahrionline.ir/details/244880>

۴. فرقانی، محمدمهدی، ۱۳۹۲/۱۰/۲۹، بازیابی از سایت:

<http://ebinews.com/fa/news/72455/>

۵. فرقانی، محمدمهدی، «گزارش نویسی چشم عقاب روزنامه‌نگاری»، ۱۳۹۲، انتشارات اطلاعات

۵. مرادیان پی، بهمن، ۲۰۱۴، بازیابی از سایت آکادمی بی‌بی‌سی:

www.bbc.co.uk/academy/persian/article/art20140415162049243

۷. هانتز، مارک و هنسن، نیلز، ترجمه مقدم سلیمی، فرشید، درسنامه روزنامه‌نگاری پژوهشی، ۱۳۹۰، بازیابی از سایت:

<http://www.hamshahrtraining.ir/news-3442.aspx>